

Pospíšil, Ivo

Dvě literárněvědné publikace z Iževska

Opera Slavica. 2003, vol. 13, iss. 1, pp. 46-47

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117687>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Insgesamt ist der Band in zweierlei Hinsicht von Interesse: erstens zeigt er am Beispiel der Auseinandersetzung mit dem Werk Lesja Ukrajinkas pars pro toto den gegenwärtigen Diskussionsstand in der ukrainischen Literaturwissenschaft, die zwischen traditionellen Ansätzen und neueren theoretischen Fragestellungen, wie etwa Gender Studies oder Dekonstruktion, ihre Position sucht. Daß diese Suche bisweilen recht inkonsequent und planlos verläuft, belegt freilich die grundlegende Neuausrichtung der Ukrainistik in der Ukraine selbst. Daneben läßt sich das Buch sehr gut als Gegenstück zu dem 1994 bei Böhlau erschienenen Sammelband *Lesja Ukrainka und die europäische Literatur* heranziehen; waren es dort überwiegend deutsche bzw. in Deutschland tätige Slawisten, die gewissermaßen eine Außensicht auf Lesja Ukrajinka boten, so versammelt der hier besprochene Band ausschließlich ukrainische Stimmen und stellt in dieser Beziehung komplementär dazu eine Innensicht auf das Schaffen der ukrainischen Autorin dar. Selbst wenn dieser Blick von innen nicht immer so überzeugend ausfällt wie jener von außen, sollte auch der Band aus Drohobyč die ihm zustehende Aufmerksamkeit finden.

Stefan Simonek

Dvě literárněvědné publikace z Iževska

Mosaleva, G.: Osobnosti povestovanija: ot Puškina k Leskovu. Izdatel'skij dom „Udmurtskij universitet“, Iževsk 1999.

Podšivalova, J.: Čelovek, javlennyj v slove. (Russkaja literatura 1920-ch godov skvoz' prizmu sub'jektivnosti). Izdatel'skij dom “Udmurtskij universitet“, Iževsk 2002.

Jestliže byl Iževsk před časem pro Středoevropana takřka neznámým městem na pomezí Evropy a Asie, nyní se postupně dovídáme – jak se zkracují informační vzdálenosti – o jeho dobrých výsledcích v řadě oborů. Brněnská slavistika navázala s iževskými filology užší kontakty a ty začínají přinášet plody. Začíná k nim – kromě lingvistiky – jak se zdá – patřit i literární věda: svým způsobem to dokládají dvě publikace (1999, 2002), které reflektují ruskou či sovětskou minulost a vlastnosti s tím spjaté.

Knihu G. Mosalevové lze přiřadit k naratologii: autorka se zaměřuje na výrazné narativní talenty ruské klasické literatury 19. století. V první části jsou analyzovány povídky A. S. Puškina z cyklu *Bělkinovy povídky* a *Istorija sela Gorjuchina* v souvislostech prozaického cyklu. I v druhé, „feministické“ kapitole zůstává materiál v podstatě stejný – *Bělkinovy povídky* – ovšem se zaměřením na tzv. mužské a ženské vyprávění. Třetí část se orientuje na narativní umění N. S. Leskova, zejména v románové kronice *Soborjane*, zkoumá „ženské vyprávění“ v románu *Zachudalij rod* (čes. jako *Soumrak knížecího rodu*) a v poetice těla a věci spatřuje předveří surrealismu. Autorka příjemně překvapí moderními postupy a také tím, že se neomezuje jen na ruskou sekundární literaturu: její zaměření je germanocentrické, najdeme tu především německy psanou produkci, ale stará bolest postmoderní doby chaosu se promítla i sem: v pasážích o cyklu nenajdeme zmínku právě o německém projektu Reinharda Iblera a jeho publikačním

výstupu (Reinhard Ibler [Hrsg.]: *Zyklusdichtung in den slavischen Literaturen. Beiträge zur Internationalen Konferenz, Magdeburg, 18.-20. März 1997. Vergleichende Studien zu den slavischen Sprachen und Literaturen, Bd. 5*, herausgegeben von Renate Belentschikow und Reinhard Ibler. Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main – Berlin – Bern – Bruxelles – New York – Wien 2000), ale ani o ruských badáčiach o cyklu. Podobné je tomu s materiálom: prózy *Istorija sela Gorjuchina* si všimli badateľe již dávno (i autor týchto rádků v monografii z roku 1983 *Ruská románová kronika*), podobně zaujal naratology a genology Leskov (a ovšem z něho odvozovaný Gorkij, Remizov a další). Spojování Leskova s modernismem (i surrealismem) je také známé, ale byl bych v tom spíše skeptický – více se ukazuje na „postmoderní“ rysy, ale tyto znaky má v ruské literatuře leccos. Postrádám tu však základní díla o Leskovovi německé (I. Gollert), italské (D. Cavaion) a francouzské proveniencie (speciální leskovovské číslo *Revue d'Études slaves* z roku 1986). Rusové znovu objevují své staré technologické přístupy vycházející v podstatě z formální školy, zatímco v ostatní Evropě jde již o věci dříve zpracované: to je třeba vzít v úvahu nejen při čtení této publikace, ale také při jejím začleňování do širších kontextů.

Druhá kniha vrací ruskou literární vědu do zlomového období, jemuž se věnovali na Západě po desetiletí: tzv. postsymbolismus lze charakterizovat i jako příklon k syrovému materiálu a jako vyhraněný experiment: autorka se zabývá i texty u nás méně známými (S. Z. Fedorčenko: *Narod na vojne*), ale péče jen do centra staví Babelovu *Rudou jízdu*. Když si uvědomíme, kolik studií a knih bylo o této próze napsáno v západní Evropě a v USA, ale také v zemích střední Evropy, ukazuje se v jistém smyslu uzavřenost této práce vycházející z Bachtinovy koncepce slova. Materiál je tu však zajímavý: například Pilňakova próza *Stroje a vlci* nebo Bulgakovův *Purpurový ostrov*, próza K. Vaginova *Kozlí píseň* (jako žánrový model archaické tragédie) nebo lyrizovaná próza Andreje Platonova.

V obou knihách z Iževska, i když v nich dominuje typický „ruské tázání a vidění“, se manifestují návraty ruské akademické literární vědy k poetice v jejích různých aspektech (včetně naratologického) a ke studiu žánrů. I když Rusko fakticky nezná nebo neuznává genologii formulovanou P. van Tieghemem a zejména (až na výjimky) Poláky kolem časopisu *Zagadnienia rodzajów literackich*, nemluvě o nás a Slovácích, je tu vidět zájem o tyto otázky v duchu některých starších studií V. Vinogradova nebo J. Tyňanova. Vytváření rusko-evropsko-amerického kontextu pokračuje.

Ivo Pospíšil

Bližšie k poznaniu výhonkov romantizmu

Koncom roku 2002 vyšla ďalšia vedecko-výskumná práca doc. PhDr. S. Makaru, PhD. a Mgr. N. Kyseľovej, CSc. pod názvom *Výhonky triadickosti* (Banská Bystrica, 2002, 105 s.), ktorá nás približuje k hlbšiemu poznaniu výtokov romantizmu nielen v ruskej, ale čiastočne aj v bieloruskej, ba aj v ukrajinskej literatúre. Autori nám pomáhajú lepšie pochopiť banskobystrickú koncepciu slovanského romantizmu, najmä ideu romantizmu ako antropologický modus Bytia (romantično), ktorý sa realizuje spolu